

Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud riigi eelarvestrateegia 2014 – 2017 ja 2014 aasta eelarveläbirääkimisteks.

LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED

Omavalitsusliitude Koostöökogu ja Valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikule omavalitsusele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

Omavalitsusliitude Koostöökogu lähtealused läbirääkimistel:

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine;
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaeeelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.
6. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades, kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.
7. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strateegiadokumentides.

ETTEPANEKUD RES 2014-2017 ja 2014. AASTA RIIGIEELARVE OSAS

I ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS						
FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD sh.					Põhjendus	
Ettepanek 1. Kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamine majanduslanguse eelse perioodi tasemele.					<p><i>Eesmärk: Omavalitsustele iseseisva tulubaasi, regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamine.</i></p> <p>2009. aasta veebruari kriisiotsustega kärbitud linnade ja valdade tulubaasi taseme külmutamine ka 2014. aastaks ei ole asjakohane. Riigi 2009. aasta lisaelarve protsessis langetatud poliitiliste otsustega muudeti põhimõtteliselt mitmeid olulisi õiguslikke regulatsioone, mille tulemusel vähendati kohalike omavalitsustele eelarvesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa, suurendades kohalike omavalitsuste tulubaasi arvel riigieelarve tulusid; vähendati kohalike omavalitsuste eelarvetulude ühtlustamise vahendeid; vähendati eraldi kohalike omavalitsuste eelarvetele teehoiu, hariduse, laste päevahoiu, kultuurielu ja muudes valdkondades; seati kohalikule omavalitsusele, kui avaliku sektori ühele osapoolle, täiendavad laenupiirangud. Oleme jätkuvalt seisukohal, et kohalike omavalitsuste eelarveautonoomia põhimõtted ja tulud peavad olema ka majanduslanguse perioodil kaitstud ning kohalike omavalitsuste tulubaasi kärpeotsused oleksid olnud välditavad. Rahandusministeeriumi poolt esitatud maksuprognoside kohaselt on ka 2014. aastal kohalike omavalitsuste tulubaas väiksem kui enne 2009. aasta veebruari kriisiotsustega kärbitud taset.</p> <p>Kuna poliitilise tahte tulemusena pikendati KOV laenupiiranguid, ei ole asjakohane tulubaasi jätkuv madalal</p>	
1.1.. Kohalikku eelarvesse laekuva tulumaksu osa taastamine						
2012	2013	2014	2015	2016		
11,4%	11,57%	12,13%	12,13% ***	12,13% ***	12,13% ***	

						<p>tasemel hoidmine, see ei võimalda omavalitsustel areneda ega kasutada EL tugifondide vahendeid.</p> <p>Tulumaksu laekumine</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2008</th> <th>2012</th> <th>2013*</th> <th>2014**</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tuh €</td> <td>734 227</td> <td>665 083</td> <td>725 200</td> <td>773 000</td> </tr> </tbody> </table> <p>* -2013.a. riigieelarves ** - 2013.a. eelarveläbirääkimiste lõpp-protokollis. 2013.a. ja 2014.a. tulumaks – kodualuse maamaksuvabastuse kompenseerimiseks +0,17 % 2013.a. ja +0,03 % 2014.a. ***täiendavalt +5% KOV tulubaasi tasakaalustamiseks riigieelarve puhastulude kasvuga</p>		2008	2012	2013*	2014**	Tuh €	734 227	665 083	725 200	773 000
	2008	2012	2013*	2014**												
Tuh €	734 227	665 083	725 200	773 000												
1. 2. Kohalike eelarvete tasandusfondi taastamine																
2012	2013	2014	2015	2016	2017	<p>Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009 aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega. Kuna muutus ka üleriigilistest maardlatest laekuv tulu omavalitsustele, peab vastavalt kokkuleppele tasandusfond suurendama kuni aastani 2014, vahendite arvelt, mida enam kohalikele omavalitsustele ei eraldata. *** TF peab kasvama sarnaselt tulumaksuga, et tagada tulubaasi võrdeline kasv</p>										
72 316 030 €	74 252 137 €	93 927 657 €	94 546 657 €	95 167 657 €	95 476 657 €											
Sealhulgas tasandusfondi taastamine																
		19 077 627 €														
Sealhulgas kaevandusõiguse tasudest vabanevate vahendite lisandumine																
	1 936 107 €	2 534 000 €	3 153 000 €	3 774 000 €	4 083 000 €											
MUUD ETTEPANEKUD RAHANDUSE VALDKONNAS sh.																
2012	2013	2014	2015	2016	2017	<p>Maa hindamise seadust (https://www.riigiteataja.ee/akt/13316703) ei ole täidetud. Seda on pidevalt edasi lükatud, selle põhjendused ei ole pädevad ning rikuvad kohalike omavalitsuste õigusi ja piiravad maamaksust saadavat tulu. Edasilükkamise on subjektiivsed (maa hind tipus, maa hind all, valimiste aasta jms). Viimane maa korraline hindamine toimus 2001. aastal. Maa hind ei ole korrelatsioonis maa turuhinnaga ning moonutab tegelikkust. Seaduse mittetäitmine mõjutab</p>										
	<p>Ettepanek 1. Ette valmistada ja viia läbi maa erakorraline hindamine ning muuta seadust maa hindamise korralisuse määratlemiseks</p>															

				negatiivselt KOV tulubaasi.
	<p>Ettepanek 2. Alustada kohalike maksude süsteemi korrastamisega, et suurendada omavalitsuste õigust, võimet ja vastutust oma maksutulude kujundamisel, sealhulgas üksikisiku tulumaksu kohalikesse eelarvetesse laekuva osa ja maamaksu kohalikuks maksuks üleviimist. Jätkata läbirääkimisi tulumaksuseaduse muutmiseks, eraldamaks ka mitteresidentide tulumaks kohalikele omavalitsustele § 5 lg 1 kohaselt ning maamaksust tehtud riiklike maksuvabastuste kulude katmist riigieelarvest.</p>			<p>Kohalike omavalitsuste tulubaas ja tema kasutada olev maksusüsteem ei vasta juba ammu tegelikele vajadustele. Läbirääkimistel on mitmeid aastaid võetud plaani sellega tegelema hakata, kuid tegeliku tegevuseni pole jõutud. Seepärast teeme ettepaneku alustada selle tegevusega 2013 aastal ja viia see lõpule aastal 2016.</p>
	<p>Ettepanek 3. Viia läbi tasandusfondi valemi põhjalik analüüs ja jaotuspõhimõtete kaasajastamine, arvestades majandusprotsessis toimuvaid muudatusi ning tasandusfondi funktsionaalse toimimise vajadust. Tasandusfondi valemi tulu- ja kulukomponentide väärtuste ning tasandusfondi mahu määramine peab toimuma läbirääkimiste kokkuleppe alusel</p>			<p>Tasandusfondi valem TF mahu suuruse arvestuseks käesoleval ajal ei tööta. Kulude arvestus ei ole loogiline ning ei arvesta tegelikke vajadusi, siis ka tasandusfond ei kindlusta omavalitsustele piisavalt vahendeid elanikele teenuste osutamiseks. Vältimatu on alustada tasandusfondi analüüsiga ja kaasajastada see 2015 aasta lõpuks.</p>
	<p>Ettepanek 4. Lisada tasandusfondi vahendid pealinna funktsioonide täitmiseks.</p>			
	<p>Ettepanek 5. Kavandada kohalikesse eelarvetesse osa ettevõtlusest laekuvatest tuludest ja muuta maamaksuseadust, loomaks võimaluse teha ettevõtete alustamisel nende tegevuseks soodustusi. Selle tasakaalustamiseks lisada omavalitsusele kohustus ettevõtluse toetamiseks ja töökohtade loomiseks omavalitsuste koostöös maakonna tasandil.</p>			<p>2013 – 2015 aastal leppida kokku moodus, kuidas ettevõtlusest laekuvaid makse jagada kohalike omavalitsustega, et kohtadel reaalselt tekiks võimalused ettevõtluse alustamiseks kaasa aidata ja täiendavaid töökohti luua. (See ülesanne võeti omavalitsustelt 1993 koos ettevõtte tulumaksu äravõtmisega). Maamaksu muutmine peab võimaldama samuti teha erinevaid otsuseid ettevõtluse soodustamiseks.</p>
	<p>Ettepanek 6. Töötada välja süsteem omavalitsuste tuludebaasi täiendamiseks kapitalikulude katmiseks vajalike vahendite</p>			<p>Kohalike omavalitsuste tulubaasi pole vahendeid kapitalikulude katmiseks ette nähtud. Omavalitsustele kuuluva vara korrashoiuks kasutatakse enamuses juhtudel laenu, mis</p>

	mahu võrra			aga omakorda paneb surve alla riigi eelarvepositsiooni ja suurendab eelarvedefitsiiti.
	Ettepanek 7. Restruktureerida EL lõppeva eelarveperioodi veemajandusprojektidega seotud kohalike omavalitsuste laenud solidaarselt riigi- ja kohaliku omavalitsuse vahel.			
	Ettepanek 8. Rääkida läbi Euroopa Liidu Nõukogu soovitus, milles käsitletakse Eesti 2012. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Eesti stabiilsusprogrammi (2012–2015) kohta (SWD(2012) 311) 30.5.2012) ja 01.01.2013 jõustunud majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu rakendamise põhimõtted ja rakendamise mõju küsimused kohaliku omavalitsuse osas ja kohaliku omavalitsuse vastusvaldkondades.			
		Ettepanek 9. Kavandada Riigi eelarvestrateegia 2014-2017 dokumendi koostamisel meetmed kohalike omavalitsuste põhiseaduse ja Euroopa kohalike omavalitsuste harta mõtte kohase enesekorraldusõiguse tagamiseks.		Riigi tasandi ühekordsete otsustega lülitati tulumaksuseaduse ja maamaksuseadusega kohalikele eelarvetele laekuvad riiklikud maksud riigieelarve tuludeks; pikendati RES 2013-2016 kohaselt lõppema pidanud kohalike omavalitsuste ajutisi laenupiiranguid aastani 2017; haridustoetuse jaotuse liigendamisel sekkuti ülemääraselt kohaliku omavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse asutuste juhtimiskorraldusse, piirates ebaproportsionaalselt kohaliku omavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse asutuse enesekorraldust; eelarveläbirääkimiste kokkulepete ja õigusruumi väliselt muudeti haridustoetuse jaotuse tingimusi 2013. aasta nelja viimase kuu osas.
		Ettepanek 10. Euroopa Liidu toetusvahendite kasutuse kavandamise väljundiks peab olema siseriiklik partnerluslepe, mille üheks osapooleks on		See on vajalik kohalike omavalitsuste õiguste ning fiskaalse iseotsustamisõiguse tagamiseks.

		Omavalitsusliitude Koostöökogu.	
		Ettepanek 11. Välisprojektide rahastamisel lähtuda kõigile omavalitsustest taotlejatele võrdsest omafinantseeringu määrast.	Uuel EL eelarveperioodil tuleb luua süsteem, mis tagaks kõigile omavalitsustele erinevate valdkondade projektide rahastamisel ühtse omafinantseeringu määra. (näiteks 15% või muu).
		Ettepanek 12. Rakendada süsteem kohalike omavalitsuste EL rahastatavate projektide käibemaksu abikõlblikkuse tagamiseks või makstud käibemaksu tagastamiseks	Kui järgmisel EL eelarve perioodil ei ole projektide käibemaks abikõlblik on vaja välja töötada süsteem kohalikele omavalitsustele käibemaksu tagastamiseks või riigi osaluse lisamiseks nende vahendite ulatuses.
		Ettepanek 13 Kavandada kohalikesse eelarvetesse osa riigi omandisse jäetud maa võõrandamisest laekuvast tasust, täiendades selleks Riigivaraseadust uue paragrahviga „34 ¹ Riigi maareservi jäetud maa võõrandamise erisus“: järgmises sõnastuses: „ MRS § 31 lg 1 p 8 alusel riigi omandisse jäetud maa võõrandamisel laekunud tasust kantakse 35% kohaliku omavalitsuse üksusele ehitusseaduse §-s 13 märgitud kohustuse täitmiseks. “	Muudatus aitaks oluliselt kiirendada kohalikku ja regionaalarengut. Ehitusseadus § 13 kohustab kohalikku omavalitsust tagama detailplaneeringukohase avalikult kasutatava tee ja üldkasutatava haljastuse, välisvalgustuse ja vihmaveekanaliseerimise väljaehitamise kuni ehitusloale märgitud maaüksuseni. Lisaks sellele on tiheasustusaladel vajadus tagada omavalitsusele vahendid, kui on vajalik näiteks välja osta sademevee jätkusuutlikuks ja kaasaegseks käitlemiseks vajalikke alasid. Ning need alad ka vastavalt kujundada ja välja ehitada. Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise korra järgi on kehtestatud konkreetsed numbrilised näitajad veekogusse juhitavale sademeveele, samas peab saastatud sademevett enne suublasse juhtimist puhastama nii, et see ei halvendaks suubla seisundit. Suubla seisund võib aga olla halb, st juba veekogu algfoon on halb. Ettepanekus kajastatud protsent on läbirääkimise objekt.

II ETTEPANEKUD HARIDUSE VALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD						Haridustoetuse kogumaht peab kujunema tema valemil komponentide summast ja kindlustama õppekava täitmise kõigil kooliastmetel
Ettepanek 1. Toetus koolilõuna kulude katmiseks (põhikooli õpilase kohta € koolipäevas)						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	Toetus koolilõuna kulude katmiseks peab arvestama igaaastast inflatsiooni. (2013.a. riigieelarve seaduse seletuskirja kohaselt THI 2012.a. 3,8 % , 2013.a. 3,5 % ning järgnevalt igal aastal 2,8 %)
0,78	0,78	0,86	0,89	0,91	0,94	
14 752 143 € kokku						
Ettepanek 2. Toetus õpilas- ja noorteürituste ning aineühenduste tegevuse rahastamiseks						Toetus õpilas- ja noorteürituste ning aineühenduste tegevuse korraldamiseks on jäänud 2009 aasta tasemele ja ei vasta tegelikult vajalikele kulutustele. Kohalikud omavalitsused on olnud sunnitud järjekordselt rahastama seda ülesannet teiste kulude arvel. Eraldis peab kasvama ja alates 2018 aastast suurenema igal aastal vähemalt prognoositud inflatsiooni võrra. Arvestama peab tösiasiaga, et 2009 aasta eelarve vähendamise võeti omavalitsustelt kohustus tegelda noorte- ja spordiküsimustega. Läbirääkimiste käigus on vaja täpsustada riigieelarvelise toetuse kasutamise lepingu tingimusi maakondlikele OVL'le. Vahendite jaotus peab lähtuma vastavalt noorte vanuses 7-26 arvest.
2012	2013	2014	2015	2016	2017	
1 171 149 €	1 171 159 €	1 206 049 €	1 240 940 €	1 275 830 €	1 310 720 €	
Ettepanek 3. Toetus koolieelsete lasteasutuste ja munitsipaal- ja koolide pedagoogide täiendkoolituseks						Täiendkoolituse toetus peab kindlustama pedagoogide koolituseks vajalikud vahendid ja hoidma pedagoogide teadmised kaasaegsel tasemel. Täiendkoolituse süsteem peab olema korrastatud ja kaasaegne.
2012	2013	2014	2015	2016	2017	
3%	1%	1%	1%	1%	1%	
Ettepanek 4. Toetus õppevahendite soetamiseks						PGS muudatuste rakendamisel arvatati välja õpikute ja õppevahendite tegelik maksumus, rakendati seda aga vaid 60% ulatuses. Omavalitsuste hariduskulud pidevalt kasvavad, toetus ei võimalda kindlustada õpilasi piisavalt õpikute ja õppevahenditega, mis on vajalikud riiklike õppekavade rakendamiseks ning õppekavas sätestatud õpikeskkonna kaasajastamiseks. * Toetus õppevahendite soetamise kulude katmiseks peab edaspidi arvestama igaaastast inflatsiooni.
2012	2013	2014	2015	2016	2017	
57 € õp. kohta	57 € õp. kohta	95 € õp. kohta	95* € õp. kohta	95* € õp. kohta	95* € õp. kohta	

2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Ettepanek 5. Toetus õpilaskodude ülalpidamiseks (õpilaskodus toetatavate kohtade arvu järgi - € koht)						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	Õpilaskodudes riiklikult toetatavate kohtade maksumus ei vasta tegelikele kuludele, see peaks kasvama ning igaaastaselt sisaldama inflatsioonimäära. Läbirääkimiste käigus on vajalik täpsustada riiklikult toetatavate õpilaskodu kohtade arvu suurendamise võimalus ning kohtade jaotus.
2000 €	2000 €	2030 €	2050 €	2050 €	2050 €	
1 368 000 € kokku						
Ettepanek 6. Pedagoogide, kooli juhtiv- ja tugipersonali tööjõukulude katmine						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	Pedagoogide, koolide tugipersonali ja juhtide tööjõukulud peavad arvestuslikult olema kaetud, ning suurenema kuni riigi keskmise palgani. Vastavalt kehtivale haridustoetuse valemile tuleb välja arvutada koolide õppekava täitmiseks vajalikud vahendid ning planeerida selleks vajalikud tööjõukulud toetuse hulgas.
167 351 884	172 229 404	184725870	193962170	203660280	213843290	
Ettepanek 7. Investeeringutoetus haridusasutuste kapitalikulude katmiseks (jaotus õpilaste- ja klassikomplektide arvu järgi)						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	Investeeringutoetust vähendati 2009 aasta kärbetega 250 miljonilt kroonilt (12 933 448 €) 50 miljoni kroonini (3 195 582 €). Viimaste aastatega on see toetus kahanenud veel 151 118 € võrra. Investeeringutoetus peab tõusma 2008.a. tasemele, et kindlustada koolivõrgu kapitalikulude katmine ja haridusasutuste kaasaegsed tingimused. Tänu investeeringutoetuse vähendamisele on omavalitsused olnud sunnitud suurendama pidevalt võetavat laenu ja sellega mõjutavad negatiivselt riigieelarve defitsiiti.
3 204 758 €	3 044 464 €	5 516 710 €	7 988 956 €	10 461 202 €	12 933 448 €	

Ettepanek 8. Toetus koolitranspordi rahastamiseks					Kohalikud omavalitsused kulutavad aastas ligikaudu 19,5 miljonit eurot õpilaste kooliveole (piletite kompenseerimine, liinide doteerimine, oma transpordi kulud, tellitud transpordi kulud). Selleks tulubaasi vahendeid pole ette nähtud. Seoses koolivõrgu muutustega, eriti gümnaasiumide osas, suurenevad kulud transpordile veelgi. Riik peab võtma vastutuse, lisama haridustoetuse valemisse täiendava komponendi ja eraldama omavalitsustele vähemalt osalist toetust õpilaste koolitranspordi kulude katmiseks. (jaotussüsteem tuleb välja töötada vastavalt transporti vajavate õpilaste arvule)
2013	2014	2015	2016	2017	
0	13 000 000 €	15 000 000 €	17 000 000 €	19 000 000 €	
Ettepanek 9. Haridustoetuse reservi loomine					Haridustoetuse mudeli korrastamisel tuleb ette näha toetuse reserv, millest on võimalik katta õpilaste arvu ja koolivõrgu muutusest tulenevad täiendavad kulud.

MUUD HARIDUSE, NOORTE JA KOOLIEELSE LASTEHOIU KÜSIMUSED					
Ettepanek 1. Kavandada vahendid huvikooli seaduse § 21 lg 4 täitmiseks. (arvestus - € õpilase kohta aastas)					Huvikooli seadus kehtib, kuid keskvalitsus ei ole seda kunagi täitma asunud. Tulude piiratuse tõttu ei suuda omavalitsused kindlustada kõigile õpilastele soovikohast tegevust oma huvide arendamiseks. Huvikooli seadust tuleb täitma asuda ja eraldada omavalitsustele selleks piisavalt toetust. Arvestuslik toetuse maht aastas oleks ligikaudu 17 miljonit eurot.
2013	2014	2015	2016	2017	
0	128 €	128 €	128 €	128 €	
Ettepanek 2. Kavandada väljaspool haridustoetust riigieelarvest vahendid Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2008 määruse nr. 30 (riiklik programm "Igale lapsele lasteaiakoht") taaskrakendamiseks, vähemalt mahus 15 miljonit eurot (jaotus vastavaealiste laste ja järjekorras olevate laste osakaalu järgi)					Programm on vajalik, et vähendada suurte linnade ja linnalähedaste valdade lasteaiakohtade puudujääki lähiaastatel ning eraldada teistele omavalitsustele vahendid lasteaedade kaasajastamise toetuseks.
2013	2014	2015	2016	2017	
0	5 000 000 €	5 000 000 €	5 000 000 €	0	

<p>Ettepanek 3. Analüüsida võimalusi haridustoetuse viimiseks omavalitsuste tulubaasi.</p>	<p>HTM ja keskvalitsus on suurendanud sekkumist omavalitsuse autonoomia ja isekorraldusõiguse küsimustesse. See takistab omavalitsustel täita talle seadusega pandud ülesannete hariduse andmise osas.</p>
<p>Ettepanek 4. Jätkata riigieelarvest vahendite eraldamist hariduse tugisüsteemide (logopeedide, sh venekeelsete; abiõpetajate, karjäärinõustajate jm spetsialistide) rakendamise toetamiseks.</p>	<p>Hariduskulude toetuse mahu arvestus peab sisaldama ka kulu mis on vajalik töötasu maksmiseks ka tugispetsialistidele. PGSi ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus § 82 lg 4 p 1 loetellu tuleb lisada kohustus eraldada vahendeid ka PGS § 37 lg 2 loetletud tugispetsialistide kulude katmiseks ning rahastamismudel peaks lähtuma PGS nõuetest</p>
<p>Ettepanek 5. Kohalike omavalitsuste poolt hallatavate erivajadustega laste koolide pidamise kulude katmine riigieelarvest.</p>	<p>Vastavalt PGS § 2 lõikele 4 tagab riik koolide asutamise ja pidamise nägemis-, kuulmis- ja kõnepuudega õpilastele, liikumispuudega õpilastele, kellel lisaks liikumispuudele esineb täiendav hariduslik erivajadus, liitpuudega õpilastele, intellektipuudega õpilastele, tundeelu- ja käitumishäiretega õpilastele ning kasvatus eritingimusi vajavatele õpilastele. Riigieelarvest ei ole praegu nende koolide kulude katmine tagatud kui koolide pidajaks on kohalik omavalitsus.</p>
<p>Ettepanek 6. Maakondlike õppenõustamiskeskuste ja piirkondlike noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste jätkuv rahastamine riigi poolt.</p>	<p>ESF programmiperiood 2007-2013 on lõppemas, sh lõpevad programm „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ ja programm „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“. Antud programmide jätkumine on igati vajalik ja nõuab täiendavat rahastamist riigieelarvest.</p>

III ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS

FISKAALSE SISUGA ETTEPANEKUD					
2013	2014	2015	2016	2017	
Andmed puuduvad	Ettepanek 1. EL struktuurivahendite programmiperioodi 2014-2020 jaotusplaanis arvestada sotsiaalhoolekande objektide investeeringute				Kohalike omavalitsuste tulubaasis puuduvad vahendid kapitalikulude katmiseks. Rahandusministeeriumi hinnangul

	vajadust.	puuduvad lähiajal ka riigieelarves võimalused, et KOV tulubaasi nendeks kuludeks piisavalt suurendada. Samas investeeringud selles valdkonnas on hädavajalikud juba lähiaastatel.
75 000 €	Ettepanek 2. Perearsti lähtetoetuse maksmise jätkamine	Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 54 ² lg 4 annab võimaluse lähtetoetuse maksmiseks perearstile, kes asub tööle väljaspool Tallinna ja Tartu linna või nendega vahetult piirnevaid KOVe. Toetuse maksimummäär 15000 eurot.
	Ettepanek 3. Vahendite eraldamine nende isikute ööpäevaringse üldhoolduse kulude osaliseks tasumiseks, kes on enne 2001 aastat suunatud ööpäevaringsele erihooldusteenusele ja kelle rahvastikuregistri järgne elukoht muudeti seetõttu erihooldekodu järgse omavalitsuse aadressile, kuid kes vajavad nüüd üldhooldusteenust.	Vajadus 489 eurot kuus inimese kohta. Kliendid, kes ei vaja enam ööpäevaringset erihooldusteenust või vanaduspensioniiikka jõudnud isikud, kes on seni saanud kogukonnas elamise või toetatud elamise teenust, suunatakse ööpäevaringsele hooldusteenusele üldhooldekodusse, kuid elukoht jääb registreerituks sinna hooldekodusse, kuhu ta enne 2001 suunati. Sageli puuduvad neil piisavad sissetulekud, et enda hoolduse eest maksta. Seega tuleb erihooldekandeaasutuse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvest hakata tasuma teistest omavalitsustest pärit isikute igakuiseid hoolduskulusid, mis oluliselt tõstab kulutusi.
	Ettepanek 4. Vahendite eraldamine kohalikele omavalitsustele eestkostega seotud täiendavate kulude katteks	Kuna kohaliku omavalitsuse kohustused isiku suhtes sõltuvad paljudel juhtudel rahvastikuregistri järgsest elukohast sh eestkoste, omaosaluse hüvitamine üldhooldusel, ravi hooldushaiglas jne, siis on need KOVid, kelle territooriumil asuvad suured erihooldekandeaasutused, teistega võrreldes ebavõrdses olukorras. Eestkostjaks olemisega kaasneb väga suur täiendav töökoormus sotsiaaltöötajatele. Keskvalitsus on jätnud eestkostega kaasnevad kulud ja koormuse KOVide kanda. Ja seda vaatamata sellele, et sotsiaalhoolekande seaduse, § 6 p 10 sätestab, et sotsiaalministri ülesanne sotsiaalhoolekande juhtimisel ja korraldamisel on eestkosteaasutuste tööd reguleerivate õigusaktide eelnõude väljatöötamine. Eestkoste reguleeriva perekonnaseaduse § 192 lg 4 kohaselt võib kulude ja

		<p>tasu maksmiseks eestkostja või eestkostetav taotleda riigi menetlusabi. Riik võib ette näha eestkoste teostamiseks täiendavaid rahalisi toetusi Justiitsministeeriumi vahendusel. Justiitsminister võib kehtestada riigi arvel eestkostjale makstava tasu ja kantavate kulude arvestamiseks täpsema korra ja piirmäärad, mida seni tehtud ei ole.</p> <p>Teeme ettepaneku nõuda justiitsministrilt vastava korra väljatöötamist.</p>
	<p>Ettepanek 5. Lahendada kohalikele omavalitsustele hooldust vajava isiku erihoolekande asutuses koha ootamisega seoses tekkivate lisakulude katmine</p>	<p>Kuigi tegu on riikliku teenusega ei kata riigieelarvest eraldatavad vahendid teenuse tegelikke vajadusi. See on tingitud olukorra kus inimesed seisavad aastaid teenuse järjekorras. Omavalitsused on sunnitud neid kulusid katma. Riigieelarves tuleb vastava vahendid ette näha.</p>

MUUD ETTEPANEKUD SOTSIAALVALDKONNAS		
	<p>Ettepanek 1. Sotsiaaltoetuste maksmise ja -teenuste korraldamise, puudega lapse toetuse ja peretoetuste administreerimiskulude katmine tuleb riigieelarves ette näha.</p>	<p>Riigi ülesannete täitmine sotsiaalvaldkonnas ei ole kaetud vahenditega vastavalt riigikohtu otsusele.</p>
	<p>Ettepanek 2. Kiirendada vajaduspõhise peretoetuse arvestuseks ja väljamaksmiseks STAR andmekogu arendust</p>	<p>Senini ei ole lõplikku selgust vahendite vajaduse ja jaotuse osas.</p>
	<p>Ettepanek 3. Muuta viipekeele tõlke ja invatranspordi teenus sotsiaalteenuseks</p>	<p>Vajadus viipekeele tõlke- ja invatranspordi teenuse järele on praktiliselt olemas. Antud teenuste sisseostmine nõuab sellelt ka käibemaksu tasumist. Tuleb leida moodus nende teenuste käibemaksust vabastamiseks, mis vähendaks omavalitsuste kulusid teenuse osutamiseks.</p>

IV ETTEPANEKUD KULTUURIVALDKONNAS

FISKAALSE SISUGA ETTEPANEKUD					
Ettepanek 1. Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamise toetuseks ja raamatukogude infosüsteemi arendamiseks					
2013	2014	2015	2016	2017	Vahendite maht peab kasvama, kuna alates 2009 aastast on see olnud samal tasemel, ning ei kata vajadusi.
1 767 370 €	1 944 107 €	2 002 430 €	2 072 515 €	2 134 691 €	
Ettepanek 2. Suurendada vahendeid ujumise algõpetuse tagamiseks					Vahendite suurendamine on hädavajalik teenus kallinemise tõttu.
230 080 €	253 088 €	265 742 €	279 030 €	292 981 €	
MUUD ETTEPANEKUD KULTUURI VALDKONNAS					
2012 a. - 287 600 €	Ettepanek 1. Taastada maakondlike tervisespordikeskustele suunatud programmi tegevus				2009 aastal läbi viidud omavalitsuste tulude vähendamisega seoses võeti omavalitsustelt kohustus tegelda spordivaldkonnaga. Omavalitsused ei ole võimelised oma vahenditega spordikeskusi ülal pidama ja arendama.
2012 – 830 850 €	Ettepanek 2. Jätkata kooride-, rahvatantsurühmade ning orkestrite tegevuse toetamist riigieelarvest				Vähendatud tulubaasi tingimustes ei ole omavalitsused, eriti maapiirkondades võimelised piisavalt seda tegevust rahastama.
	Ettepanek 3. Eraldada vahendeid kohalike omavalitsuste halduses olevate, kuid sisuliselt üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide arendamiseks.				Arvestades kultuuriobjektide (lauluväljak ja loomaaed) riikliku tähtsust on hädavajalik ka riigipoolne toetus investeeringuteks, vähemalt 50% ulatuses.
	Ettepanek 4. Kavandada riigieelarves toetus kohalikele omavalitsuste rahvakultuuri arendamise toetuseks.				Arvestades asjaolu, et riiklikult omavalitsusi kultuurivaldkonna tegevuseks ei toetata ja kellelgi pole kohustust rahvakultuuri arenguga tegeleda ja üritusi korraldada ning kuni pole lahenenud omavalitsuste tulubaasi täiendamise küsimused on hädavajalik sellise toetusliigi loomine.

V ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD					
Ettepanek 1. Suurendada mootorkütuse aktsiisist teehoiuks kavandatud vahendite hulgast kohalikele teedele eraldatavaid vahendeid					
2012	2013	2014	2015	2016	2017
5%	10%	20%	25%	30%	35 %
18 142 627 €	29 265 000 €	63 212 400 €	81 136 875 €	105 354 000 €	129 58 650 €
<p>Riigimaanteede osakaal teede kogupikkusest moodustab ligikaudu 28,4 %, samal ajal kohalike teede ja tänavate osa 40,3 %. Senine teehoiuvahendite jaotus riigi ja kohalike teede vahel ei ole loogiline ega õiglane.</p> <p>Analoogselt paljude teiste omavalitsusele pandud ülesannetega on aga riik seadnud teehoiu korraldamisele õigusaktidega konkreetseid ja üksikasjalikud nõuded. Teeseaduse § 25 lg 3 kohaselt valla- või linnavalitsus korraldab teehoidu kohalikel teedel ja on kohustatud nendel teedel looma tingimused ohutuks liiklemiseks. Teehoidu kavandades peab järgima liiklusohutuse, keskkonnakaitse ja tee seisundi nõudeid.</p> <p>Seadusandja on juba 1999. aasta veebruaris vastu võetud teeseaduses väljendanud taht arvestada kohalike maanteede ja tänavate hoiuks sihtotstarbelise toetuse vajadusega riigieelarvest. Seaduse seletuskirjas on seejuures märgitud, et Eesti territooriumi ning teedevõrgu kompaktsuse tõttu tuleb käsitleda riigi, kohalikke ja erateid ning tänavaid kui ühtset tervikut.</p> <p>http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=983160003&login=proov&password=&system=ems&server=ragne1</p>					

MUUD ETTEPANEKUD TEEHOIU JA TRANSPORDI VALDKONNAS	
	<p>Ettepanek 1. Kavandada teehoiu vahendid toetusfondi vahendite hulgas läbirääkimistel kokkulepitud jaotusmetoodika alusel</p>
	<p>Teehoiuvahendite kavandamisel toetusfondi hulgas, muutub koostööpartner vahendite eraldamise läbirääkimistel. Rahandusministeerium on erapooletu partner läbirääkimistel. MKM on suurem huvi vahendite jätmiseks riigiteede hoolduseks.</p>
	<p>Ettepanek 2. Analüüsida teehoiuvahendite</p>
	<p>Puudub vajadus igal aastal uuesti vaielda vajaduse üle eraldada kohalikele</p>

		integreerimist kohalike omavalitsuste tulubaasi	omavalitsustele vahendid teehoiuks. Teehoiu saab planeerida pikaajaliselt ning saabub selgus vahendite tegeliku olemi üle.
		Ettepanek 3. Kavandada riigieelarve toetus teeregistrisse kohalike teede kohta vajalike andmete kogumiseks ja kandmiseks läbi üldise teede inventariseerimise.	Teeregistri loomisel tekkis kohalikele omavalitsustele täiendav kohustus erinevate andmete kogumiseks ja kindlas formaadis andmekogule esitamiseks. Seetõttu pole käesoleva ajani teeregistris kõiki vajalikke andmeid kohalike teede hoiu planeerimiseks ning kaardimaterjalil kajastamiseks.
		Ettepanek 4. Kavandada riigieelarveline toetus teehoiu kavandamise infotehnoloogilise lahenduse loomiseks kohalikele omavalitsustele	Lahenduse tulemusel paraneks kohalike omavalitsuste võimalused teehoiu kavandamiseks ning andmete kandmiseks teeregistrisse. MKM ja Maanteeamet saaksid täiendava informatsiooni kavandatavate teehoiutööde mahu ja rahastamise kohta ning teeregistri andmete pideva aktualiseerimise.
		Ettepanek 5. Lõpetada eriprojektide „Setumaa teed“ ja „Linnu läbivad teed“ rahastamine omavalitsuste üldisest teehoiu vahenditest .	VV määratud eriprojektide rahastamine üldistest teehoiuvahenditest halvendab kohalike teede seisukorda. Koheselt on vajalik määratleda linnu läbivate teede omandi küsimus ja otsustada põhimõtteliselt rahastamise küsimused
		Ettepanek 6 . EL struktuurivahendite programmiperioodi 2014-2020 kavandamisel näha ette takistusteta liikumise projektide rahastamine.	Puuetega inimeste liikumisturvalisuse tagamiseks.

VI ETTEPANEKUD KESKKONNAHOIU VALDKONNAS

FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD						
Ettepanek 1. Riigimaade ja jätkuvalt riigi omandis olevate maade hooldamiseks: - Katta riigieelarvest Keskkonnaministeeriumi valitsemisel olevate riigimaade hooldamise ja haljastamise kulu 2011. aasta mahust vähemalt 20% suuremas mahus ja; - Katta riigieelarvest reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulud.						Riigi omandis ja jätkuvalt riigi omandis olevate maade olukord on ebarahuldaval tasandil. Omavalitsused on sunnitud sinna panustama oma vahendeid.
2012	2013	2014	2015	2016	2017	
57 500 €	0	69 000 €	69 000 €	69 000 €	69 000 €	
Ettepanek 2. Ette valmistada ja viia läbi maa erakorraline hindamine ning muuta seadust maa hindamise korralisuse määratlemiseks.						Maa hindamise seadust (https://www.riigiteataja.ee/akt/13316703) ei ole täidetud. Seda on pidevalt edasi lükatud, selle

			põhjendused ei ole pädevad ning rikuvad kohalike omavalitsuste õigusi ja piiravad maamaksust saadavat tulu. Edasilükkamise on subjektiivsed (maa hind tipus, maa hind all, valimiste aasta jms). Viimane maa korraline hindamine toimus 2001. aastal. Maa hind ei ole korrelatsioonis maa turuhinnaga ning moonutab tegelikkust. Seaduse mittetäitmine mõjutab negatiivselt KOV tulubaasi
MUUD ETTEPANEKUD KESKKONNAHOIU VALDKONNAS			
		Ettepanek 1. Tagada KOVide keskkonnavaldkonna ülesannete täitmiseks piisavalt vahendeid keskkonnatasude laekumise mitmekesistamisega ja suurendamisega nii tavamäärade kui ka kõrgendatud maksumäärade korral	Kohalikele omavalitsustele seadusega ja seaduse alusel pandud ülesannete täitmiseks keskkonna valdkonnas, kaasa arvatud KOV keskkonnajärelevalve valdkonnas, ei piisa KOV eelarvetes (KOV tulubaasis) vahendeid. Rahandusministeeriumi andmebaasi kohaselt on KOV-del Keskkonnakulutusi viies kulukategoorias (jäätmekäitlus, heitveekäitlus, saaste vähendamine, bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse ning haljastus ja muud keskkonnakaitsekulud). Statistikaameti käsitluse järgi on KOVdel keskkonnakulu kategooriaid üheksa (Välisõhu ja kliima kaitse, heitvee käitlus, jäätmekäitlus, pinnase-, põhja- ja pinnavee kaitse, müra ja vibratsiooni, bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, teadus- ja arendustegevus, muu keskkonnakaitsetegevus). KOV-de keskkonnakulutused ületavad keskkonnatasude laekumist mitu korda. (Allikas: Kralik jt, Uuring Keskkonnakulutuste analüüs- PRAXIS, Tallinn 2012.).
		Ettepanek 2. Kompenseerida kohalikele omavalitsustele saastetasu laekumise vähenemine.	Seoses olmejäätmete põletamistehase käivitumisega väheneb oluliselt saastetasu laekumine.
		Ettepanek 3. Tagada kohalikele omavalitsustele õigus valikuteks, millise mudeli alusel korraldada jäätmehooldeteenust.	Kohaliku omavalitsuse eeldusi sh võimalusi ja garantiisid jäätmehooldele, kui riigi ühe elutähtsa teenuse, korraldamiseks ei tuleks jätkuvalt kitsendada või olematuks muuta, millele on suunatud EJKL 1.10.2012 ettepanekud,

			vaid tugevamaks ja adekvaatsemaks muuta. Üleriigilised omavalitsusliidud on korduvalt läbirääkimistel ning oma kirjades sellele tähelepanu juhtinud, sh 2010. aastal ja sellele järgnevalt korraldatud jäätmeveo in-house erandi keelu sätestamise puhul Riigikogu poolt, millega kohalike omavalitsuste otsustusõigust korraldada oma pädevusse kuuluvaid küsimusi parimal võimalikul moel piirati olulisel määral.
		<p>Ettepanek 4. Analüüsida koostöös teadlaste, Euroopa õiguse asjatundjate, üleriigiliste omavalitsusliitude, teiste asjasse puutuvate ministriumide, inspeksioonide ja ametite esindajatega Euroopa Komisjoni poolt Eestile antud teekaarti ja soovitusi jäätmevaldkonnas</p> <p>(http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/support_implementation.htm ; http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/EE%20factsheet_FINAL.pdf http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/EE_Roadmap_FINAL.pdf) ning rakendada kavandatavatele võimalikele muudatuste kontseptsiooni ja eelnõu staadiumis Riigikantselei ja Justiitsministeeriumi poolt koostatud mõjude hindamise meetodikat (2012).</p>	

VII ETTEPANEKUD IKT VALDKONNAS						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	
		<p>Ettepanek 1. jätkata digitaalse asjaajamise rakendamise toetamist ning e-teenuste osakaalu suurendamist KOVides läbi KOV infoühiskonna projektide:</p> <ul style="list-style-type: none"> - KOV menetluste keskkonna (KOV MEN) projekti realiseerimise ning teenusprotsesside laiendamise, - Ruumilise planeeringu Infosüsteemi (RPIS) realiseerimise ning - KOV teenuseportaali (KOVTP) jõudluse parandamise- ja 				Omavalitsuste teenusvõimekuse parandamiseks on IKT valdkonna arendamine, üks põhilistest lisandväärtust tootvatest tegevustest.

		funktsionaalsuste laiendamise kaudu.	
		Ettepanek 2. Jätkata „KOVISKE“ projekti ning laiendada seda pilootprojektist välja jäänud omavalitsustele, otsides täiendavaid finantseerimisvõimalusi „KOVISKE2“ meetme rakendamiseks.	IKT süsteemide turvalisus on tähtis elanike privaatsuse tagamiseks. Omavalitsuste rahalised vahendid ei võimalda iseseisvalt tagada infosüsteemide turvalisust.

VIII ETTEPANEKUD VÄLISKOOSTÖÖ JA REGIONAALHALDUSE VALDKONNAS				
FISKAALSE MÕJUGA ETTEPANEKUD				
Ettepanek 1. Üleriigiliste omavalitsusliitude rahvusvahelise koostöö toetamiseks				
2013	2014	2015	2016	2017
117 000 €	119 000 €	120 000 €	124 000 €	127 800 €
Rahvusvahelise koostöö toetuse vahendid vähenesid samuti seoses kärbetega. Kulud on aga kogu Euroopas kasvanud. Taotleme selle toetuseliigi kasvatamist ja viimist 2009 aastal taotletud tasemele.				

IX MUUD ETTEPANEKUD				
Ettepanek 1. Eelarveläbirääkimiste raames rääkida läbi ulatuslikumate territoriaalplaneeringute olemasolu, saamise ja territoriaalsete üksuste piire ületava pikaajalise arengu kavandamise küsimused. Luua eelarveläbirääkimistel täiendav planeeringute ja arendusdokumentide tööühm.				
Kohaliku omavalitsuse üksuse, maakonna, kohaliku omavalitsuse piire ja maakonna piire ületava strateegilise planeerimise ja arengu pikaajalise kavandamise tähtsus on oluliselt suurenenud. Tehnilise taristu ja sotsiaalse taristu võrgustike investeeringute kavandamiseks ning EL poolt eraldatavate 2014+ toetusvahendite suunamiseks tuleks üle vaadata territoriaalplaneerimise hetkeseis ja vajalikud suunad.				
Ettepanek 2. Jätkata läbirääkimisi AAU kvootide müügist saadavate vahendite kasutamise kohta munitsipaalomandis olevate hoonete energiasäästlikuks renoveerimiseks.				